

нення учнів. Вони повинні усвідомлювати свої конкретні прогалини і досягнення в навчанні.

6. Враховуйте індивідуально-психологічні особливості школярів.

7. Повторення слід проводити щоразу на новому рівні складності, використовуючи поряд з відтворювальними й пошукові знання.

8. Щоб повторення було цілеспрямованим, насамперед необхідно чітко визначити, що має бути з цього матеріалу засвоєне на рівні навичок, умінь, а що — на рівні ознайомлення.

9. Забезпечуйте активність учнів у процесі повторення, використовуючи для цього різні вправи, диференційовані завдання, міжпредметні зв'язки, наочність, дидактичні ігри; завдання, які вимагають порівняння, видозміни і перетворення навчального матеріалу, застосування здобутих знань для пояснення нових фактів.

10. Ретельно добирайте матеріал для повторення. Необхідно відбирати основний, істотний матеріал. До основних положень варто повертатися неодноразово, а на цій основі будувати похідні положення, при вивченні похідних положень щоразу у новому вигляді повторювати основні.

11. Щоб повторення було творчим процесом, застосовуйте різноманітні форми, способи, методи та методичні прийоми організації повторення.

На нашу думку, запропоновані поради допоможуть учителям організувати і провести вступне повторення на уроках української мови, а тому спрямують його діяльність на удосконалення знань молодших школярів.

Література

1. Данилов М.А., Есипов Б.П. Дидактика. — М.: Изд-во АПН РСФСР, 1957. — С.342.
2. Львіних Ю.С. До питань про види повторення навчального матеріалу в школі // Наукові записки. Київський державний пед. інститут ім. О.М.Горького. Збірник праць аспірантів. — К., 1957. — Т.ХХVI. Випуск II. — С.3—6.
3. Мартинова Л.І. Організація повторення у 3 класі // Початкова школа. — 1981. — №8. — С.18—23.
4. Ніколенко Л.Д. Питання методики повторення. — К.: Рад. школа, 1968. — 119 с.
5. Педагогіка: Посібник для педагогічних вищих шкіл. За ред. проф. С.Х. Чавдарова. —К.: Рад. школа, 1940. — С.316—318.
6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. факультетів. — К.: Абрис, 1997. — С.278.

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

**ВІРА СТЕЧОК,
ЛАРИСА ГОРОДНИЧА,
ЛЮДМИЛА ШКИНЬ,
ЛЮДМИЛА БОЙКО,
МАРИНА КОШЕЛЬ,
ЛАРИСА ШИШКІНА,**

вчителі спеціалізованої школи I ст. №36
з поглибленим вивченням іноземних мов
м.Чернігова

Матеріали розроблено згідно з новою програмою для загальноосвітніх навчальних закладів "Англійська мова 1—12 класи" (К.: Шкільний світ, 2001) і можуть бути використані у 2 класі (перший рік навчання) загальноосвітніх шкіл.

Навчання іноземних мов передбачає практичне опанування учнями мовленнєвих умінь на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування. Практичною метою нової програми для загальноосвітніх навчальних закладів є комунікативний підхід до викладання і вивчення іноземної мови, англійської зокрема. Головна ідея цього підходу полягає в тому, що учні, щоб стати ефективними користувачами мови, мають не тільки здобувати знання, а й розвивати практичні навички та вміння. Це

означає, що від учнів очікується, щоб вони доклали зусиль для вирішення проблемних завдань, які ставить перед ними вчитель. Це можуть бути ігри, загадки, вікторини. Головне — школярі мають брати активну участь у навчальному процесі, їх необхідно заохочувати, ставити запитання і експериментувати з формами відповіді. Для того, щоб учні могли висловлюватися англійською мовою на уроці, їх необхідно зацікавити в цьому і створити можливості для ефективного спілкування між собою і з учителем, заохочувати працювати разом у парах чи в групах, щоб забезпечити максимальну кількість можливостей для взаємного усного та писемного спілкування англійською мовою. Вчитель має постійно вести й підтримувати учнів, але не завжди домінувати над ними. Серед різноманітних прийомів організації уроків англійської мови найбільший інтерес у молодших школярів викликають ігри та ігрові ситуації, бо вони наближають мовну діяльність до звичайних умов, допомагають розвивати навички спілкування, сприяють ефективному опрацюванню мовного матеріалу. Під час гри діти семилітнього віку значно швидше і краще засвоюють запропонований матеріал. Вибір гри залежить від завдань конкретного уроку, особливостей даної групи, змісту матеріалу, який вивчається. Успіх залежить від того, як вміло, зацікавлено, емоційно й артистично організує гру вчитель.

Методика і практика

Кафедра вчителів англійської мови пропонує матеріал кожної з тем, які вивчатимуться у 2 класі (перший рік навчання) загальноосвітніх шкіл I ступеня із використанням віршів, пісень, ігор.

Я, моя сім'я і друзі (члени родини)

Лексика: *baby, child, mother, father, sister, brother, grandmother, grandfather, aunt, uncle, cousin, grandparents, family (big, small).*

Граматичні структури:

I am ...
My name is ...
I have got ...
His (her) name is ...
This is my ...
I love ...

Вірші:

1. Father, mother,
Sister, brother,
Hand in hand
With one another.
2. Dear Mummy! Dear Daddy!
I love you.
Dear Mummy! Dear Daddy!
Do you love me too?
3. I love my dear Mummy,
I love her very much .
And do you love your Mummy?
Of course and very much.
4. Mother is busy
From morning till night,
Keeping her family
Happy and bright.

Ігри:

1. "Кого не вистачає?"
Учнім пропонується речення, наприклад, *I have got a mother, a sister, a brother.* Кого не вистачає? (*A father*).
2. "He or she?"
Клас ділимо на дві команди. У першій команді картки зі словом "He", у другій — зі словом "She". Учитель називає члена родини, учні мають підняти картку зі словом "He" або "She".

3. "Довге речення".

- 1-й учень: *I have got a mother.*
- 2-й учень: *I have got a mother, a father.*

4. "Неправильна картинка".

Вчитель показує картинку із зображенням члена родини і називає його. Якщо вчитель назвав члена родини правильно, то учні погоджуються (*Yes, this is a father*), якщо ні, то учні не погоджуються.

Цікаві завдання.

1. На дошці розміщено картки з лексикою на тему "Я, моя сім'я". Учні заплюшують очі, одна картка зникає. Яка картка зникла?

2. Вчитель на деякий час показує дітям плакат із зображенням членів родини. Потім ховає його. Учні мають назвати всіх, кого вони запам'ятали.

Шкільне життя (приладдя)

Лексика: *desk, pen, pencil, book, exercise-book, box, pencil-box, ruler, eraser, pencil-sharpener, bag, pointer,*

brush, table, blackboard, shelf, chair, piece of chalk, piece of paper, picture, bookcase, duster, classroom, door, window, wall, ceiling, floor, corner, window-sill, lamp, curtain, flower.

Граматичні структури:

What is this?
It is a ...
This is a ...
Is this a ...? Yes, it is. No, it isn't.
What do you see in the classroom?
I see a ...
What have you got?
I've got a ...

Вірші:

1. I am at the window,
He is at the door,
She is at the blackboard,
We are on the floor.
2. I see the window,
I see the door,
I see the ceiling,
I see the floor.
Look at the ceiling,
Look at the floor,
Look at the window,
Look at the door.
3. Clean the blackboard,
Clean the door,
Clean the table,
Clean the floor.
4. This is a pen on the desk.
This is a hen at the door.
This is a clock on the shelf.
This is a cat on the floor.

Ігри:

1. "What do you see in the classroom?" Учні по черзі називають предмети, які вони бачать у класі.
2. "Біла ворона". Вчитель показує дітям п'ять карток, на яких зображені предмети, назви яких вони вже вивчили. Чотири предмети з п'яти мають належати до однієї категорії, а один — до іншої. Наприклад: стіл, вікно, дошка, парта, автомобіль. Вчитель запитує в учнів, який предмет зайвий і чому.
3. "Вігадай предмет".
4. "Що в мене є".
5. "Зіпсований телефон".

Дозвілля (улюблені ігри, іграшки)

Лексика: *toy, toys, doll, ball, football, car, aeroplane, balloon, kite, boat, train, star, lorry, robot, computer, Teddy-bear, toy-kitten. Game, games, computer-games, hide-and-see, leap-frog, hopscotch, tag, ride a bicycle, run, jump, skip, play.*

Граматичні структури:

It is a ...
Is it a ...? Yes, it is. No, it isn't.
What's this? What's that? It's a ...
I have got a ...
We have got a ...
You have got a ...
They have got a ...
He / she has got a ...
Have you got a ...? Yes, I have. No, I haven't.

Has he / she got a ...? Yes, he / she has. No, he /she hasn't.

Give me a ..., please.

Here it is. Thank you.

I like my ... . I don't like my ... .

He / she likes his /her ... . He /she doesn't like his / her ... .

I /you /we / they can play ... . He / she can play ... .

I can run, jump, skip, ride a bicycle.

Can you ...? Yes, I can. No, I can't .

This is my ... .

Let's play ... . With great pleasure.

Діалоги (варіанти):

- Hi!
- Hi!
- How are you?
- I'm O.K. And you?
- I'm great, thank you. Have you got a car?
- Yes, I have.
- Let's play together.
- O.K.
- Hello!
- Hello!
- Can you play tag?
- No, I can't.
- Can you play hopscotch?
- Yes, I can.
- Let's play then.
- With great pleasure.
- Give me your kite, please.
- Here it is.
- Thank you.
- You are welcome.

Вірші:

1. I have got a ball.
I have got a car.
I have got lorry.
I have got a star.
2. He has got a ball.
He has got a car.
He has got a lorry.
He has got a star.
3. I have a doll, I have a Teddy-bear.
My toys are here, my toys are there.
4. Look at the boy!
He has got a toy.
Look at the girl!
She has got a doll.
5. My doll is so pretty.
Her eyes are so blue.
Her cheeks are so rosy.
Her dress is so new.
6. Here is a big doll.
Here is a big ball.
Here is a little car.
Here is a little star.
7. I have got a doll.
She has got ball.
We have got toys.
We like them all.
8. I like to jump.
I like to run.
I like to play.
It's fun.
9. Hide-and-peek we like to play.
Oh, what fun! Oh, what fun!
Leap-frog is a pretty game.
Oh, what fun! Oh, what fun!
Do you like to play hopscotch?
Oh, yes, I do. Oh, yes, I do.
And my friend likes to play tag.
And I, too, and I, too.

10. Jump, jump, jump,
Jump far away.
And all come home
Some other day.

12. I like to skip,
I like to jump,
I like to run about.

11. I like to run
Out in the sun.
It's such a fun
To run, to run.

I like to play,
I like to sing,
I like to laugh and shout.

Пісні:

1. What have you got?
What have you got?
Now tell me please,
What have you got. I've got a puppy,
I've got a puppy,
I've got a puppy,
That's what I've got.
2. Can you swim like a fish?
Can you run like a rabbit?
Can you jump like a kangaroo?
He can, she can,
You can, they can,
And I can, too.
Can you sing like a bird?
Can you walk like a cat?
Can you climb like a monkey in the zoo?
He can, she can,
You can, they can,
And I can, too.

Ігри:

1. "Вігадай". Ведучий загадує назву іграшки, а учні запитують: "Is it a ...?" Хто вігадає, той і стає ведучим.
  2. "Що в мене є". Ведучий задумує назву іграшки, а учні запитують: "Have you got a ...?" Хто вігадає, той і стає ведучим.
  3. "Артист". Два учні виходять до дошки. Перший учень повертається до другого спиною, а другий показує, що вмє робити або в яку гру вмє грати. Першому учню треба відгадати за допомогою питання: "Can you ...?"
  4. "Зіпсований телефон". Діти стають у коло. Ведучий шепоче на вухо одному учню назву іграшки або гри, і ця назва передається пошепки по колу. Останній учень голосно називає слово, яке він почув. Цікаво, чи співпаде це слово з тим, яке сказав ведучий?
  5. "Bingo". Учні роздають картки, на яких зображено назви іграшок або ігор і відповідну кількість фішок. Ведучий або вчитель називає назви ігор або іграшок. Хто першим закрие фішками картинку, той і стає переможцем.
  6. "Що змінилося?" Ведучий розкладає картинку з намальованими іграшками, учні дивляться одну хвилину і відвертаються. Ведучий міняє місцями деякі картинку. Учні відгадують, що змінилося.
  7. "Який предмет зайвий?" Наприклад: лялька, м'яч, олівець, робот.
  8. "Вігадай, що заховано в конверті". Вчитель показує з конверта якусь частинку іграшки, а учні мають здогадатися, що за іграшка там захована.
  9. "У магазині іграшок". Учні розігрують діалог між покупцем і продавцем.
- Після закінчення роботи над темою можна провести підсумковий урок-гру "Уявна подорож ракетою на планету іграшок та ігор".

Методика і практика

Природа (тварини, проміжки часу)

Animals (Тварини) Domestic animals (Домашні тварини)

Лексика: *domestic animals, cat, dog, cock, pig, hen, chick, kitten, puppy, duck, duckling, rabbit, cow, horse; kind, angry, funny, nice.*

Граматичні структури:

I have got a ...
Have you got a ...?
Have you got a duck or a hen?
The kitten is white.
What colour is the kitten?
The puppy is nice.
Is it a bird or an animal?
The pig can run well.
The pig can't fly.

Wild animals (Дикі тварини)

Лексика: *elephant, kangaroo, tiger, crocodile, monkey, lion, camel, giraffe, zebra, wolf, fox, bear, hare, frog, snake, butterfly, mouse, rat, bat, fish, wild animals, zoo.*

Структури: The bear lives in the forest (at the Zoo).

Where does the fox live?
What does the hare eat?
It (the hare) eats...
A frog can swim.
Can bears fly?

Вірші:

1. "My doggie" I have a dog, His name is Jack, My dog can do, I love my Jack, He loves me, too.	His coat is white With spots. Such clever tricks
2. I love my cat It's warm and fat. My cat is grey, It likes to play.	3. Butterfly, butterfly Where do you fly? So quick and so high In the blue, blue sky?
4. Isn't it funny How a bear likes honey?	Buzz! Buzz! Buzz! I wonder why he does.
5. I am a frog as you can see. I have no one to play with me. I want to swim into the river and the sea Where my friends are waiting for me.	
6. Where's the cat? Under the hat. Where? Where? On the chair.	Where is the cat? In the box. Where? Where? Over there.

СКОРОМОВКИ:

- I like my Bunny
Bear likes honey.
- Girls like cats.
Cats like rats.
- A big black bug bit a big a big black bear,
A big black bear bit a big black bug.

Animals chant.

Учні мають здогадатися, які слова пропущені (слова римуються).

A red fox in a square box.
A black bat on a grey ...(hat).

A big ...(frog) on a brown dog.
A blue ...(fish) in a green dish.
A small snake under a ... (plate).
A white mouse in a small ...(house).
A big...(fly) OW! In my ...(eye).

Проміжки часу

Лексика: *time, clock, watch, o'clock, numbers 1-60, half past, a quarter to(past), minute(s), second(s), an hour, hours, year(s), month(s), season(s), day(s), night.*

Структури: What time is it?

It is 7 o'clock.
It is half past 7.
It is a quarter to (past) 1.
It is 10 minutes to (past) 4.
What do you do on Monday?
My birthday is in July.
I get up at 7 o'clock.

There are 365 days in a year.
12 months in a year.
7 days in a week.
24 hours in a day.
60 minutes in an hour.
60 seconds in a minute.
4 seasons in a year.

Вірші:

- "How many?"
How many seconds in a minute?
Sixty and no more in it.
How many minutes in an hour?
Sixty for sun and flower.
How many hours in a day?
Twenty-four for work and play.
How many months in a year?
Twelve the calendar makes clear.
- Monday, Tuesday,
Wednesday, Thursday,
Friday, Saturday, Sunday.
We come to school for 5 days,
The other two are fun days.
- "What's the time?"
What's the time? — It's nearly noon —
Dinner time is coming soon.
Now it's two and now it's three,
Now it's four and time for tea,
And now all is done and said,
Nine o'clock and time for bed.
- Green for spring
And blue for summer,
As the days go by,
Gold for autumn,
White for winter,
Old year's gone,
Good-bye!

Ігри, цікаві завдання:

1. "Розвідник".

Один учень задумує назву якоїсь тварини і називає початкову букву: "I spy with my little eye something beginning with b".

Питання: Is it a bird? No, it isn't.
Is it a bear? Yes, it is.

2. "Зникаючі картки".

Використовуються малюнки або картки. На дошці виставляються 5 карток (Е.г.: tiger, parrot, puppy, monkey, dog).

Учні читають назви, потім 1 картка ховається, а 4 залишаються, але діти читають усі слова, включаючи і те, яке зникло. Гра продовжується доти, поки на дошці не залишиться карток, і учні зможуть назвати всіх тварин, які зникли.

Варіант: слова пишуться на дошці, а потім вчитель витирає по одному слову.

3. "Випадні букви".

На дошці записані слова з пропущеними буквами. Учні мають вставити відсутні літери або записати слово повністю на листочку (в зошиті).

K-ng-r-o, t-g-r.

4. "Загадкове послання".

Це вид письмової парної роботи. Учні пишуть вказівку на маленькому листочку і передають своєму сусідові.

Е.г.: a) Hello Ann, Draw a cat, please. b) Hello Alex, Show as the snake moves, please.

Thank you, Alex. Thank you, Ann.

5. "Which animal?".

Малюнки із зображенням тварин. Учитель пояснює, що буква в запитанні є початковою літерою назви тварини.

Варіант: робота в парах.

Запитання:

Which B has 6 legs? (Bug).

Which D swims? (Duck).

Which M likes bananas? (Monkey).

6. "Фантастичні тварини".

Малюнки тварин (monkey, elephant, lion, bear, tiger, zebra) поділені на 3 частини: голова, тулуб, ноги. На дошці записані назви тварин, поділені на склади: *mon-key, li-on, el-e-phant, ti-ger, zeb-ra, croc-o-dile.*

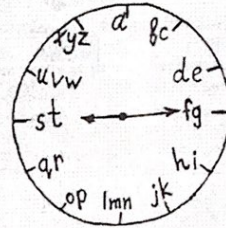
З цих складів діти складають нову назву і відповідно фантастичну тварину: *zeb-key-dile* (голова зебри, тулуб мавпи, ноги крокодила).

7. "Алфавітний годинник".

Вчитель малює на дошці алфавітний годинник. Учні визначають час за словами, які їм дає вчитель чи які вони називають один одному, наприклад: *spring-s-години, g-хвилини = 9.15.*

8. Вчитель починає розповідь, але не закінчує останнє речення. Е.г.: *This is my friend, Kate. She gets up at...* (учитель ставить стрілки на 7 годину. Учень повторює останнє речення і закінчує його). *She gets up at 7 o'clock.*

9. Стрілки годинника ставляться на будь-який час (8.30) і в учнів запитують, чим вони чи їхні друзі займаються о цій годині.

ЩОБ ВОГОНЬ БУВ ДРУГОМ

Методичні поради з вивчення теми "Пожежна безпека" у програмі "Основи безпеки життєдіяльності" з учнями 1-го класу загальноосвітніх шкіл

З а програмою вивчення питань пожежної безпеки з учнями 1 класу передбачено темою 1 ("Наодинці вдома"), темою 2 ("Особиста безпека"), темою 3 ("Навколишнє природне середовище") та темою 4 ("На відпочинку") розділу 1 ("Дитина вдома").

Під час опрацювання теми 1 ("Наодинці вдома") необхідно навчити учнів 1 класу вибирати місця та предмети для безпечної гри. Передусім це стосується заборони гри з сірниками, запальничками та іншими пожежонебезпечними предметами. Вчителям слід нагадати учням, що причиною пожежі та вибуху може стати невміле користування газовими приладами, а також приладами для обігрівання чи опалення.

Діти не повинні залишатися без догляду дорослих і не повинні користуватися цими приладами.

Учням слід знати номер телефону пожежної служби (01) і вміти правильно набирати цей номер.

Для цього доцільно принести до класу телефонний апарат, звичайно, відключений, і запропонувати учням самим набирати номер 0-1 та повідомляти в пожежну охорону про пожежу. При цьому учням слід довести, що в цьому випадку потрібно обов'язково повідомити:

1. Адресу будинку чи місця, де виникла пожежа.
2. Що горить.

3. Хто повідомив (прізвище учня).

Неодмінно слід наголосити на неприпустимості телефонних "жартів", тобто хибних викликів пожежних підрозділів.

Доцільно нагадати школярам, що мали місце випадки, коли пожежна частина виїжджала за хибним викликом, який зробили пустуни, а в цей час відбувалася реальна пожежа, людям загрожувала справжня небезпека, вони могли загинути у вогні.

Дуже важливо пояснити учням, що в разі пожежі, яка сталася в квартирі або в приватному будинку, не можна ховатися під ліжками, в шафах тощо. Якщо вихід із квартири перерізаний вогнем, необхідно лягти на підлогу, щоб обмежити потрапляння диму в легені, дихати крізь тканину, змочену у воді, шукати можливість іншого виходу назовні, кликати на допомогу.

Викладаючи матеріал, передбачений темами 2 та 3 ("Особиста безпека" та "Навколишнє природне середовище"), вчитель, передусім, повинен нагадувати учням про неприпустимість ігор з сірниками у лісах, на торфовищах, безпосередньо поблизу хлібних масивів, на луках. Небезпечні також ігри із саморобними вогнебезпечними іграшками типу хлопавок, бенгальських вогнів тощо. Доречно нагадати дітям,